

Cynllun Gwaith Hanes

Cynnwys

1. *Cyflwyniad*
2. *Dogfennau Perthnasol*
3. *Cyfnod Allweddol 1*
4. *Cyfnod Allweddol 2*
5. *Fframiau Gweithgaredd*
6. *Fframiau Ysgrifennu*
7. *Atodiadau*
8. *Cydnabyddiaeth*

Adran 1

Cyflwyniad

SAIL RESYMEGOL

Paratowyd y Cynllun Gwaith yn unol â meini prawf Estyn ar gyfer cynllunio cwricwlwm.

- Datblygu'r maes llafar ar draws y cyfnodau allweddol, drwy'r pum elfen allweddol.
- Sicrhau bod sgiliau a gwybodaeth yn cynyddu a pharhau ar draws y cyfnodau allweddol, fel y diffinir gan ddisgrifiadau lefelau'r Cwricwlwm Cenedlaethol.
- Cynllunio ymweliadau i'r ardal, safleoedd hanesyddol, arddangosfeydd ac amgueddfeydd yn ofalus.
- Cynnwys pobl leol yn y gwaith lle bynnag bo hyn yn bosibl.
- Cymryd mantais o gyfleoedd i gynnwys chwarae-rôl hanesyddol a chynrychiolaeth ddramatig yn y gwaith.
- Cysylltu'r gwaith a wnaed yn hanes â datblygu sgiliau allweddol yn gydlynol.
- Sicrhau bod cyd-dynnu rhwng gwaith hanes ac dysgu mewn pynciau eraill a bod y pwnc yn cyfrannu'n helaeth at ddimensiynau traws-gwricwlaidd fel y Cwricwlwm Cymreig.

Ni chynigir y Cynllun fel enghraift derfynol ynghylch sut i gynllunio ar gyfer dysgu ac addysgu hanes. Ni fydd unrhyw un cynllun yn addas ar gyfer y rhan fwyaf o ysgolion am y rhesymau canlynol:-

- Mae'r Rhaglen Astudio yn cynnig dewis helaeth o ran cynnwys felly bydd ysgolion yn dewis amrywiaeth o gyfnodau ac agweddau o fewn y cyfnodau hynny.

- Mae strwythurau dosbarthiadau o fewn ysgolon yn amrywio yn aruthrol, mae gan rai ddwy flwyddyn o fewn un dosbarth, ac mae gan eraill un flwyddyn i bob cyfnod allweddol.
- Mae amrywiaeth yn y modd y mae ysgolion yn dynodi amser i ddysgu hanes. Mae rhai ysgolion yn dysgu hanes am awr bob wythnos trwy'r flwyddyn. Fel arfer, mae ysgolion eraill yn 'blocio'r gwaith dysgu dros bythefnos neu gyfnod o hanner tymor ddwy neu dair gwaith y flwyddyn.
- Mae lleoliad yr ysgol yn effeithio ar ei chynlluniau dysgu hanes. Mae rhai ysgolion wed'u hamgylchynu gan dreftadaeth diwylliannol gyfoethog, mae rhai ar ystadau cymharol newydd.
- Mae'r adnoddau, fel artefactau sydd ar gael , yn amrywio o ysgol i ysgol ac yn effeithio ar y cynllunio.

Mae'n rhaid i bob ysgol dynnu yr hyn sydd, yn eu barn nhw, yn berthnasol o'r ddogfen hon i'w sefyllfa gan addasu'r Cynllun Gwaith presennol o ran gweithgareddau a chynnwys.

Mae'r cynllunio a geir yn y Cynllun Gwaith Hanes hwn ar gyfer tri thymor o hanes y flwyddyn er mwyn cynnig y dewis mwyaf eang i ysgolion. Mae'n rhaid i bob ysgol benderfynu sut i glustnodi'r amser ar gyfer dysgu ac addysgu hanes.

Mae'r rhifau sy'n ymddangos mewn cromfachau ar ôl y gweithgareddau ar bob matrics yn cyfeirio at yr agwedd (Elfennau Allweddol) hanes fel y disgrifir yn y Rhaglen Astudio.

Penodwyd Mr Clive Reed yn Swyddog Addysg yr Amgueddfa ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Castell-nedd Port Talbot y llynedd.

Mae Mr Reed yn gweithio yn Amgueddfa Pwll Glo Cefn Coed yn y Creunant, rhif ffôn 01639 750556.

Mae'r amgueddfa'n cynnig darpariaeth am ddim yng Nghyfnod Allweddol 1 a Chyfnod Allweddol 2 i ysgolion, ymweliadau addysgol am ddim gan Mr Reed i ysgolion ynghyd ag ymweliadau am ddim i amgueddfeydd.

Mae Amgueddfa Castell-nedd yn cynnig cefnogaeth i bob cyfnod ac agwedd ar y Rhaglen Astudio.

Ni nodir yr adnoddau unigol a'r gefnogaeth a ddarperir gan Wasanaeth Addysgol yr Amgueddfa yn arbennig o fewn y Cynllun Gwaith. Sut bynnag, bydd Mr Reed yn ymateb i unrhyw ymholiadau a wneir gan ysgolion.

Anogir chi i gymryd mantais o'r gwasanaeth hwn sydd am ddim

Adran 2

Dogfennau Perthnasol

Datganiad Ffocws

Yng nghyfnod Allweddol 1, dylai'r disgyblion gael cyfleoedd i feithrin ymwybyddiaeth oír ffyrdd y maeír gorffennol yn wahanol iír presennol. Dylid eu haddysgu i feithrin ymwybyddiaeth o gronoleg ac o wahanol fathau o ffynonellau hanesyddol ac i gyfleo eu gwybodaeth dealltwriaeth mewn amrywiaeth o ffyrdd.

1. Ymwybyddiaeth Gronolegol

Dylid addysgu disgyblion i:

- 1.osod digwyddiadau a gwrrhrychau mewn dilyniant.
- 2.defnyddio geiriau ac ymadroddion cyffredin syín ymwneud , threigl amser, e.e. *hen, newydd, cyn, ar ôl, ers talwm/slauer dydd, dyddiau'r wythnos, misoedd a blynnyddoedd.*

2. Gwybodaeth a Dealltwriaeth Hanesyddol

Dylid addysgu disgyblion

- 1. am y gorffennol drwy gyfrwng storïau o wahanol gyfnodau a diwylliannau, gan gynnwys storïau am ddigwyddiadau hanesyddol yng Nghymru, Prydain a gwledydd eraill a disgrifiadau llygad-dystion o ddigwyddiadau hanesyddol.
- 2. i sylweddoli pam y gwnaeth pobl bethau, pam y digwyddodd digwyddiadau a beth a ddigwyddodd o ganlyniad iddynt, e.e. *drwy drafod storïau am gymeriadau yn hanes Cymru, megis Dewi Sant, Gerallt Cymro, yr Arglwyddes Charlotte Guest, Laura Ashley*
- 3. i nodi gwahaniaethau rhwng ffyrdd o fyw ar wahanol adegau.

3. Dehongliadau o Hanes

Dylid addysgu disgyblion i:

- 1. nodi gwahanol gynrychiolaethau oír gorffennol, e.e. *darluniau mewn llyfrau, posteri arddangos, arddangosfeydd mewn amgueddfeydd, rhagleni teledu, dramâu, gwrrhrychau wedi'u hatgynhyrchu.*

Dylid eu haddysgu am y canlynol:

- i Y newidiadau yn eu bywydau ac ym mywydau oedolion a lleoliadau y maent yn gyfarwydd , hwy
- i Pobl a digwyddiadau yn hanes eu hardal eu hunain, hanes Cymru, hanes Prydain a hanes gwledydd eraill.

4. Ymholi Hanesyddol

Dylid addysgu'r disgylion i:

- 1. ddod o hyd i wybodaeth am y gorffennol o ystod o ffynonellau hanesyddol, gan gynnwys artefactau, adeiladau a safleoedd, oedolion yn sÙn am eu gorffennol eu hunain, ffynonellau gweledol, e.e. *lluniau, paentiadau, ffotograffau a ffilmiau, caneuon, llyfrau a ffynonellau ysgrifenedig eraill.*
- 2. gofyn ac ateb cwestiynau am y gorffennol e.e. *drwy gyfweld rhieni eu rhieni ac oedolion eraill, dewis cwestiynau i'w gofyn am ffynonellau.*

5. Trefnu a Chyfathrebu

Dylid addysgu'r disgylion i:

1. gyfleu eu gwybodaeth aíu dealltwriaeth mewn amrywiaeth o ffyrdd, e.e. *actio digwyddiad o'r gorffennol yn greadigol drwy gyfrwng drama a dawns, gwneud modelau, defnyddio TGCh i ysgrifennu capsiybau i wrthrychau, ysgrifennu am ddigwyddiad yn y gorffennol.*

Datganiad Ffocws

Yng Nghyfnod Allweddol 2, dylai'r disgylion gael cyfleoedd i adeiladu ar y wybodaeth, y dealltwriaeth aír sgiliau a gaffaelwyd yng Nghyfnod Allweddol 1. Dylai'r disgylion feithrin ymwybyddiaeth o nodweddion gwahanol gyfnodau yn y gorffennol, oír cyfnodau cynharaf hyd heddiw, aír ffyrdd yr oeddent yn wahanol iíw gilydd. Dylid eu haddysgu am ffyrdd o fyw gwahanol bobl yn y cyfnodau hyn, gan dynnu ar ddatblygiadau pwysig, digwyddiadau allweddol a phobl nodedig yn eu hardal, yng Nghymru ac ym Mhrydain. Dylid eu helpu i feithrin eu dealltwriaeth o gronoleg, i ddefnyddio amrywiaeth o ffynonellau hanesyddol, gan gynnwys cynrychiolaethau a dehongliadau oír gorffennol, a threfnu a chyfleu eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth aíu sgiliau mewn amrywiaeth gynyddol o ffyrdd.

Dylid addysgu'r disgylion am y canlynol:

Bywyd yng Nghymru a Phrydain gynnar.

Dylid addysgu'r disgylion am hanes cynnar Ynysedd Prydain (naill ai y pobloedd cynharaf neu y gymdeithas Geltaidd yn yr Oes Haearn neu y Rhufeiniaid). Dylid eu haddysgu am y ffyrdd y lluniwyd y cymdeithasau gan wahanol bobl a gwahanol ffactorau, ac am y ffyrdd o fyw yn y cymdeithasau a astudir.

Bywyd yng Nghymru a Phrydain naill ai yn amser y Tuduriaid neu'r Stiwartiaid.

Dylid addysgu'r disgylion am hanes modern cynnar Cymru a Phrydain. Dylid eu haddysgu am ffyrdd o fyw pobl ar bob lefel mewn cymdeithas, gan daflu goleuni ar hynny drwy astudio unigolion o bwys a digwyddiadau oír cyfnod y ceir dogfennau helaeth amdanynt, e.e. yr Esgob William Morgan aír Beibl Cymraeg, y Rhyfel Cartref.

1. Ymwybyddiaeth Gronolegol

Dylid addysgu'r disgylion i:

- ddefnyddio fframweithiau cronolegol
- defnyddioír confensiynau syín disgrifio treigl amser, e.e. CC, OC, canrif, degawd

2. Gwybodaeth a Dealltwriaeth Hanesyddol

Dylid addysgu'r disgylion:

- am nodweddion y cyfnodau a astudir aír amrywiaeth o brofiadau ym mhob un ohonynt.
- i nodi a disgrifioír prif ddigwyddiadau, sefyllfaeodd aír newidiadau o fewn ac ar draws cyfnodau
- i nodi achosion a chanlyniadau rhai digwyddiadau a newidiadau.

3. Dehongliadau o Hanes

Dylid addysgu'r disgylion i:

- nodi'r gwahanol ffyrdd y cynrychiolir ac y dehonglir y gorffennol e.e. mewn ffilmiau a rhagleni teledu, amgueddfeydd, gweithiau gan arlunwyr yn ail-lunio'r gorffennol, safbwytiau haneswyr, ac awgrymu rhesymau drostynt

Bywyd yng Nghymru a Phrydain Fodern

Dylid addysgu'r disgylion am hanes Cymru a Phrydain yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg a dechrau'ir ugeinfed ganrif, gan gynnwys ffyrdd pobl o fyw yn y wlad ac mewn ardal ddiwydiannol yng Nghymru. Dylent gael cyfleoedd i gymharu hyn ag un cyfnod cyferbyniol yn yr ugeinfed ganrif, e.e. yr Ail Ryfel Byd.

Topig Hanesyddol mewn Cyd-destun Lleol

Dylid addysgu'r disgylion i ymchwilio'n fanwl i un topig hanesyddol mewn cyd-destun lleol, e.e. astudiaeth dymor hir o'r newidiadau yn y boblogaeth, diwydiant, amaethyddiaeth, trafnidiaeth neu addysg, neu hanes a swyddogaeth gyfnewidiol castell neu eglwys leol, neu astudiaeth dymor byr o un digwyddiad pwysig megis effaith rhyfel neu epidemig ar yr ardal leol, achosion ac effeithiau gwrthdaro lleol megis Tertysg Beca neu Ryfel Y Degwm.

Dylid addysgu'r disgylion am **newid a datblygiad** mewn o leiaf un agwedd ar fywyd, sef **naill ai** tai a chartrefi **neu** fynd a ffermio **neu** ysgrifennu a darllen **neu** gludiant dros dir neu ffur, dros bob un o'r cyfnodau a astudir.

4. Ymholi Hanesyddol

Dylid addysgu'r disgylion i:

1. ddefnyddio ystod o ffynonellau, gan gynnwys cynrychiolaethau, dehongliadau a, lle bo hynny'n briodol, TGCh i ymchwilio i dopigau hanesyddol
2. 2. gofyn ac ateb cwestiynau am y gorffennol

5. Trefnu a Chyfathrebu

Dylid addysgu'r disgylion i:

1. ddewis, galw i gof a threfnu gwybodaeth hanesyddol, e.e. grwpio deunydd o wahanol ffynonellau o dan benawdau, trefnu deunydd ar gyfer arddangosfa wal.
2. defnyddio geirfa briodol, e.e. masnach, amaethyddiaeth, dyfeisio, archaeoleg, seintiau, system ffatrŵoedd, iechyd y cyhoedd
3. cyflwyno canlyniadau, yn fwyfwy annibynnol, mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan gynnwys cyflwyniadau gweledol a llafar, ysgrifennu estynedig a defnyddio TGCh

TARGED CYRHAEDDIAD

Disgrifiadau Lefel

Mae'r disgrifiadau lefel canlynol yn disgrifio'r mathau a'r ystod o berfformiad a ddylai fod yn nodweddiant o'r disgyblion sydd yn gweithio ar lefel benodol. Wrth benderfynu ar lefel cyrhaeddiad disgybl ar ddiwedd cyfnod allweddol, dylai athrawon farnu pa ddisgrifiad sy'n cyd-fynd orau, pherfformiad y disgybl. Dylid ystyried pob disgrifiad ar y cyd, i'r disgrifiadau lefel cyfagos.

Erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 1, dylai perfformiad y mwyafrif mawr o ddisgyblion ddod o fewn ystod Lefelau 1 i 3 erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 2 dylai fod o fewn yr ystod 2 i 5 ac erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 3 dylai fod o fewn yr ystod 3 i 7.

Targed Cyrhaeddiad: Hanes

Lefel 1

Bydd y disgyblion yn dangos ymwybyddiaeth o'r gwahaniaeth rhwng y presennol a'r gorffennol yn eu bywydau eu hunain ac ym mywydau pobl eraill. Dangosant eu hymwybyddiaeth gynyddol o gronoleg drwy osod ychydig o ddigwyddiadau a gwrthrychau mewn dilyniant, a thrwy ddefnyddio termau bob dydd am dreigl amser. Gwyddant am ddigwyddiadau mewn storōau am y gorffennol a gallant eu disgrifio. Byddant yn dechrau adnabod cynrychiolaethau o'r gorffennol, ac yn dechrau dod o hyd i atebion i gwestiynau am y gorffennol o ffynonellau. Byddant yn adnabod ac yn grwpio darnau o wybodaeth i gyfleo eu hymwybyddiaeth o'r gorffennol.

Lefel 2

Bydd y disgyblion yn dangos eu hymwybyddiaeth gynyddol o gronoleg drwy ddefnyddio termau sy'n gysylltiedig, threigl amser, drwy osod digwyddiadau a gwrthrychau yn eu trefn a thrwy wahaniaethu rhwng agweddau ar eu bywydau eu hunain ac adegau yn y gorffennol. Dangosant wybodaeth am agweddau ar y gorffennol ac am rai o'r prif ddigwyddiadau a phobl y maent wedi eu hastudio. Byddant yn dechrau sylweddoli bod rhesymau sy'n esbonio pam y gweithredodd pobl yn y gorffennol fel y gwnaethant a bod gwahanol ffyrdd o gynrychioli'r gorffennol. Atebant gwestiynau am y gorffennol drwy wneud arsylwadau syml o ffynonellau hanesyddol. Byddant yn dechrau dewis, trefnu a chyfleo darnau o wybodaeth am y gorffennol.

Lefel 3

Bydd y disgyblion yn dangos eu dealltwriaeth o gronoleg gan eu bod yn fwyfwy ymwybodol o'r ffaith fod modd rhannu'r gorffennol yn wahanol gyfnodau amser, a'i bod yn adnabod rhai o nodweddion tebyg a gwahanol y cyfnodau hynny. Dangosant wybodaeth am rai o'r prif ddigwyddiadau, pobl a newidiadau a dynni'r o'r raglen astudio briodol. Byddant yn dechrau rhoi ychydig o resymau dros y prif ddigwyddiadau a newidiadau, a'i canlyniadau. Nodant rai o'r gwahanol ffyrdd o gynrychioli'r gorffennol. Byddant yn gofyn ac yn ateb cwestiynau am y gorffennol drwy ddefnyddio ffynonellau hanesyddol, ac yn dewis, yn trefnu ac yn cyfleo gwybodaeth hanesyddol mewn amrywiol ffyrdd.

Lefel 4

Bydd gwaith y disgyblion yn dangos gwybodaeth a dealltwriaeth o agweddau ar hanes Cymru a Phrydain a meysydd cynnwys eraill a dynni'r o'r raglen Astudio Cyfnod Allweddol 2 neu Gyfnod Allweddol 3. Defnyddiant hynny i ddisgrifio nodweddion cymdeithasau a chyfnodau yn y gorffennol ac i nodi newidiadau o fewn ac ar draws cyfnodau. Disgrifiant rai o'r prif ddigwyddiadau, pobl a newidiadau. Rhoddant rai o achosion a chanlyniadau'r prif ddigwyddiadau a newidiadau. Dangosant sut mae rhai agweddau ar y gorffennol wedi cael eu cynrychioli a'i dehongli mewn gwahanol ffyrdd. Dechreuant ddethol a chyfleo gwybodaeth o ffynonellau hanesyddol. Dechreuant gynhyrchu gwaith strwythedig, gan ddefnyddio dyddiadau a thermau'n briodol.

Lefel 5

Bydd gwaith y disgyblion yn dangos dyfnder cynyddol o wybodaeth a dealltwriaeth o agweddau ar hanes Cymru a Phrydain ac o feisydd cynnwys eraill a dynnar o Raglen Astudio Cyfnod Allweddol 2 neu Gyfnod Allweddol 3. Defnyddiant hynny i ddisgrifio nodweddion cymdeithasau a chyfnodau yn y gorffennol, ac i dechrau nodi'r cysylltiadau rhyngddynt. Disgrifiant ddigwyddiadau, pobl a newidiadau. Disgrifiant achosion a chanlyniadau perthnasol digwyddiadau a newidiadau, a nodant gysylltiadau rhyngddynt Gwyddant fod rhai digwyddiadau, pobl a newidiadau wedi'u dehongli mewn gwahanol ffydd ac awgrymant resymau posibl dros hynny. Gan ddefnyddio'i gwybodaeth a'i dealltwriaeth, bydd y disgyblion yn dechrau gwerthuso ffynonellau hanesyddol a nodi'r rhai sy'n ddefnyddiol wrth ateb cwestiynau penodol. Byddant yn dewis a threfnu gwybodaeth i gynhyrchu gwaith strwythuredig, gan ddefnyddio dyddiadau a thermauín briodol.

Lefel 6

Bydd y disgyblion yn defnyddio'i gwybodaeth a'i dealltwriaeth o hanes Cymru a Phrydain a meysydd cynnwys eraill, a dynnar o Raglen Astudio Cyfnod Allweddol 3, i ddisgrifio cymdeithasau a chyfnodau yn y gorffennol ac i nodi cysylltiadau rhwng nodweddion o fewn ac ar draws cyfnodau. Byddant yn archwilio ac yn dechrau dadansoddi achosion a chanlyniadau digwyddiadau a newidiadau. Bydd y disgyblion yn disgrifio gwahanol ddehongliadau hanesyddol o ddigwyddiadau, pobl a newidiadau ac yn dechrau eu hesbonio. Byddant yn awgrymu trywyddau ymholi, ac yn nodi ac yn gwerthuso ffynonellau hanesyddol gan eu defnyddio'n feirniadol i lunio casgliadau ac i'w hategu. Byddant yn dewis, trefnu a defnyddio gwybodaeth berthnasol i gynhyrchu gwaith strwythuredig, gan ddefnyddio dyddiadau a thermauín briodol.

Lefel 7

Mae disgyblion yn gwneud cysylltiadau rhwng eu braslun a'r wybodaeth fanwl a'r ddealltwriaeth sydd ganddynt o hanes Cymru a Phrydain a meysydd cynnwys eraill a dynnar o Raglen Astudio Cyfnod Allweddol 3. Maent yn defnyddio hyn i ddadansoddi perthynasau rhwng nodweddion cyfnod penodol mewn hanes neu gymdeithas ac i ddadansoddi achosion a chanlyniadau digwyddiadau a newidiadau. Maent yn esbonio sut a pham y cynhyrchrir dehongliadau gwahanol ar hanes. Mae disgyblion yn dechrau dangos annibyniaeth yn y meysydd canlynol. Maent yn nodi ac yn gwerthuso ffynonhellau hanesyddol, y maent yn eu defnyddio'n feirniadol ynghylch cwestiynau penodol. Maent yn dechrau gwneud casgliadau mawr yn annibynnol. Maent yn dewis, trefnu a defnyddio gwybodaeth berthnasol i gynhyrchu adroddiadau, disgrifiadau ac esboniadau crefftus, gan ddefnyddio dyddiadau a thermauín berthnasol.

Lefel 8

Mae disgyblion yn defnyddio eu braslun a'i gwybodaeth a'i dealltwriaeth fanwl o hanes Cymru a Phrydain a meysydd cynnwys eraill a dynnar o Raglen Astudio Cyfnod Allweddol 3 i ddadansoddi perthynasau rhwng digwyddiadau, pobl a newidiadau, a rhwng nodweddion hen gymdeithasau. Mae eu hesboniadau a'i dadansoddiadau o achosion a chanlyniadau digwyddiadau a newidiadau yn cael eu gosod o fewn cyd-destun hanesyddol ehangach. Maent yn dadansoddi ac esbonio dehongliadau hanesyddol gwahanol, ac yn dechrau eu gwerthuso. Drwy ddefnyddio eu gwybodaeth a'i ffynonellau hanesyddol yn wrthrychol, maent yn cyflwyno eu hymoliadau am feisydd hanesyddol ac yn tynnu eu casgliadau eu hunain yn annibynnol. Maent yn dewis, trefnu a defnyddio gwybodaeth berthnasol i gynhyrchu adroddiadau, disgrifiadau ac esboniadau crefftus yn gyson, gan ddefnyddio dyddiadau a thermauín berthnasol.

Perfformiad Eithriadol

Mae disgyblion yn defnyddio eu gwybodaeth a'i dealltwriaeth fanwl o hanes Cymru a Phrydain a meysydd cynnwys eraill a dynnar o Raglen Astudio Cyfnod Allweddol 3 i ddadansoddi perthynasau rhwng ystod helaeth o ddigwyddiadau, pobl, syniadau, a newidiadau a rhwng nodweddion hen gymdeithasau. Mae eu hesboniadau am, a'i dadansoddiadau o achosion a chanlyniadau digwyddiadau a newidiadau wedi'u cadarnhau'n dda ac yn cael eu gosod mewn cyd-destun hanesyddol ehangach. Maent yn dadansoddi cysylltiadau rhwng digwyddiadau a datblygiadau a welwyd mewn gwledydd eraill yn ystod cyfnodau gwahanol. Maent yn pwysio a mesur gwerth dehongliadau gwahanol o digwyddiadau hanesyddol o ran eu cyd-destun hanesyddol. Gan dynnu ar eu gwybodaeth a'i dealltwriaeth hanesyddol, maent yn defnyddio ffynonhellau hanesyddol yn wrthrychol, yn cyflwyno ymholiadau ynghylch testunau hanesyddol ac yn cyrraedd a chynnal casgliadau cytbwys a chadarn. Maent yn dewis, trefnu a defnyddio ystod helaeth o wybodaeth berthnasol i gynhyrchu adroddiadau, disgrifiadau ac esboniadau crefftus yn gyson, gan ddefnyddio dyddiadau a thermauín berthnasol.

Disgrifir nodweddion boddhaol ac anfoddhaol yn y Llawlyfr ar gyfer Arolygu Ysgolion.

Nodweddion Safonau Boddhaol

Mae gan ddisgyblion:

- Ddatblygiad clir a chynyddol o ymwybyddiaeth gronolegol.
- Gwell gwybodaeth a dealltwriaeth oír gorffennol a sut mae wedi dylanwadu ar y presennol.
- Y gallu i ofyn cwestiynau perthnasol a gwneud casgliadau gwrthrychol.
- Y gallu i rannu syniadau, trafod barn wahanol a chyflwyno eu casgliadau yn glir ac yn ddeallus.
- Y gallu i ddefnyddio prif ffynonellau a ffynonellau eilaidd yn hyderus ac yn gall.
- Dangos ymwybyddiaeth, o CA2 ymlaen, fod sawl ffordd o ddehongli pobl, materion a digwyddiadau ír gorffennol.
- Dealltwriaeth gadarn na fyddai pobl a oedd yn byw yn y gorffennol fel arfer wedi meddwl am eu bywydau neu eu cymdeithas ehangach yn y ffyrdd y maent wedi íu cyflwyno aíu dehongli heddiw.
- Gallu i gyfathrebu, yn Úl oedran a gallu, yn ddigon manwl mewn sawl ffordd.
- Yn y chweched dosbarth, gwybodaeth a dealltwriaeth fanwl oír testun, yn seiliedig ar ddarllen eang. Bydd myfyrwyr yn dangos gallu i ddadansoddi tystiolaeth yn fyr, cyfuno a gwerthuso dehongliadau. Maent yn defnyddio eu sgiliau aíu gwybodaeth i fynd i'r afael, chwestiynau ín benderfynol a datblygu dadl annibynnol a

rhesymol drwy drafodaeth, darllen annibynnol, ysgrifennu ín helaeth a defnydd o TGCh a Chyflwyniadau.

Nodweddion Safonau Anfoddhaol.

Mae gan ddisgyblion:

- Ddealltwriaeth ansicr o gronoleg
- Nid oes diddordeb ganddynt mewn holi
- Anawsterau deall a defnyddio syniadau fel newid, parhad, achos a chanlyniad.
- Cynnwys ychydig iawn oíu syniadau neu eu barn eu hunain yn eu gwaith.
- Trefnu a throsglwyddo gwybodaeth yn gyfyngedig.
- Dim yn gallu symud ymlaen o ddealltwriaeth sylfaenol oír dystiolaeth hanesyddol sydd oíu blaenau.
- Yn methu , gwerthfawrogi bod y gorffennol yn cael ei gynrychioli aíi ddehongli mewn ffyrdd gwahanol syín gwrthdaro yn aml.

Hanes

3. Rhagoriaeth wrth Addysgu Hanes

Mae Arolygu ysgolion gynradd ledled Cymru ynghyd , gwybodaeth a dderbyniwyd oddi wrth ACCAC wedi nodi prif nodweddion arfer da iawn ac arfer da wrth ddysgu ac addysgu hanes. Ceir crynodeb oír nodweddion hynny isod. Nid ywín rhestr gynhwysfawr, ond efallai y bydd o gymorth i ysgolion wella yr hyn y maent yn ei wneud ac anelu at ragoriaeth yn hanes

Mae dysgu ymwybyddiaeth

gronolegol yn effeithiol pan fydd plant yn dysgu ystod eang o sgiliau a nodir yn y rhaglen astudio. Maeín rhaid rhoi cyfleoedd i ddisgyblion:

- Roi digwyddiadau a gwirthrychau mewn tref.
- Datblygu geirfa a therminoleg berthnasol
- Defnyddio eu sgiliau cronolegol wrth astudio digwyddiadau, materion, pobl a lleoedd
- Gwahaniaethu rhwng eu cyfnodau eu hunain aír gorffennol ac, wedi hyn, rhwng cyfnodau gwahanol yn y gorffennol.
- Sefydlu cysylltiadau rhwng digwyddiadau gwahanol a nodi nodweddion cyffredin yng nghyfnodau gwahanol y gorffennol.
- Defnyddio llinellau-amser, artiffactau , pethau cofiadwy a llyfrau i sefydlu fframwaith clir ar gyfer eu gwaith gyda chronoleg.

Mae dysgu gwybodaeth a **dealltwriaeth hanesyddol** yn effeithiol pan fo:

- Pobl, materion a digwyddiadau a astudwyd yn amrywio o faterion bach, lleol hyd at faterion rhanbarthol, cenedlaethol a rhyngwladol.

• Mae disgylion yn cael eu dysgu am hanes Cymru a sut mae eu hardal leol yn cydweddu , hanes ehangach Cymru.

• Mae prif nodweddion digwyddiadau, materion a chyfnodauín datblyguín glir.

• Maeír wybodaeth yn gywir ac yn ddiweddar ac yn osgoi creu barn ystradebol neu gyflwyno un fersiwn o ddigwyddiadau a materion.

• Maeír gwaith yn ddiddorol ac o fewn cyrraedd disgyblion, gan ganolbwytio ar bobl go iawn, gan gynnwys plant oír gorffennol.

• Maeír naratif yn datblygu yn esboniad, er mwyn iír disgyblion ddisgrifio a chymharu.

• Wrth i ddisgyblion dyfu, mae gan y gwaith fwy o bwyslais ar achos, canlyniadau a chymariaethau.

• Defnyddir ymwelliadau i ddatblygu ymdeimlad oír gorffennol a seilir gwaith dilynol ar elfennau allweddol a nodir.

• Defnyddir ystod eang o adnoddau diddorol fel artiffactau, pethau cofiadwy, ffotograffau a fideos i gynorthwyo disgyblion i gael ymdeimlad oír cyfnod aíí ddigwyddiadau.

• Defnydd gofalus o ymwelwyr iír ysgol ynghyd ,íi lleoliad.

• Aseiniadau ymarferol ac amrywiol, syín cael eu tanlinellu gan gwestiynau fel épamí a ésutí, atgyfnerthu ac ymestyn gwybodaeth a dealltwriaeth disgyblion.

Mae dysgu **dehongli hanes** yn effeithiol wrth iír:

- Disgyblion ddod yn ymwybodol bod y gorffennol yn cael ei gynrychioli mewn moddau gwahanol ac amrywiol.
- Gwaith perthnasol gael ei ymgorffori mewn ymwelliadau ynghyd , gweithio ar y cyd gydaír gynuned.
- Gwaith gynnwys defnyddio nifer o gyfryngau lle y boín briodol, megis, lluniau, posteri, caneuon, ffotograffau, ffilm, fideo, papurau newyddion, gwerslyfrau a ffuglen hanesyddol.
- Gwaith gynnwys efelychu a chwarae rÚl, gan y disgyblion a, lle y boín briodol, gan weithwyr proffesiynol.
- Gwaith gynnwys efelychu a chwarae rÚl, gan y disgyblion a, lle y boín briodol, gan weithwyr proffesiynol.
- Gwaith yn ddefnyddioír dystiolaeth sydd ar gael yn grefftus.

Hanes

- Mae disgyblion yn dilyn trefn glir o ran ymholi, syín cael ei chwmpasu o fewn y cwestiwn allweddol hanesyddol, ëBeth yw'r rhesymau pam foír un digwyddiad, person neu gyfnod yn gallu cael eu dehongli mewn ffyrdd gwahanol?
- Mae'r digyblion hŷn yn defnyddio gwybodaeth a dealltwriaeth dda i ddarparu esboniadau ynghylch sut y dehonglir y gorffennol mewn ffyrdd gwahanol.

Mae dysgu ymholi hanesyddol yn effeithiol lle:

- mae gwaith maes neu brosiectau (er enghraifft, ymweliadau i amgueddfeydd neu safleoedd hanesyddol, defnyddio artefactau a phethau cofiadwy, astudio ffynonellau gweledol a'r defnydd o hanes llafar) yn rhan o'r gwaith craidd neu'r man dechrau.
- Seilir y gwaith ar ddisgyblion yn archwilio materion gyda gwybodaeth gynyddol gadarn
- Rhoddir canllawiau clir a chwestiynau allweddol er mwyn gwneud y defnydd gorau o ystod eang o brif dystiolaeth a thystiolaeth eilaidd.
- Mae disgyblion yn gyfarwydd, thermau allweddol fel èprif ffynhonnell, i'effynhonnell eilaidd, i'edibynadwy, i ac èarwyddocaol.
- Mae disgyblion yn datblygu dealltwriaeth glir o gysyniadau newid a pharhad, tebygrwydd a gwahaniaethau, ac achos a chanlyniad.
- Mae disgyblion yn ystyried cynnwys trwy strwythur syín pwysleisio gofyn èpam i a èsut.
- Mae gan ddisgyblion ymwybyddiaeth dda o ran sut i gael mynediad ac ystyried gwybodaeth ac achosion pellach.

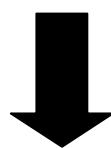
Mae dysgu **trefnu a chyfathrebu** yn effeithiol lle

- Mae disgyblion yn gallu cyfathrebu mewn amrywiaeth o ffyrdd, er enghraifft trwy chwarae-rÙl, drama a chanu, tynnu lluniau a phaentio, defnyddio technoleg gwybodaeth a chyfathrebu, siarad ac ysgrifennu.
- Mae disgyblion yn cofio a dewis gwybodaeth anhesyddol yn fwy effeithiol ac yn gallu ei chategoreiddio'n briodol.
- Mae disgyblion yn gwella eu gallu i gyfathrebu gwaith llafar ac ysgrifenedig mewn modd mwy strwythuredig a eang.
- Mae disgyblion yn gofyn eu cwestiynau eu hunain ac yn cynnig eu barn eu hunain.
- Mae disgyblion yn defnyddio terminoleg syín gysylltiedig, ír testun yn gywir.

Proses Hanes

Gofyn cwestiwn

Casglu dystiolaeth o sawl ffynhonnell

Gwerthuso'r dystiolaeth

Dod i gasgliadau

Cyfathrebu'r casgliadau hynny.

Adran 3

Cyfnod Allweddol 1

